

Pogovori z vsakomer

Brane Senegačnik, Pogovori z nikomer
(Slovenska matica, 2019)

Naslovnico najnovejše pesniške zbirke Braneta Senegačnika *Pogovori z nikomer*, ki je obenem tudi prva knjiga nove zbirke Slovenske matice, imenovane Mozaiki, krasi azurni pravokotnik. Na obarvani površini, ki se na robovih mozaično razkrajja v belino, sta s srebrnimi črkami izpisani imeni avtorja in knjige. Vtis je, kakor bi oblak padel na čistino krajine, katere zvoke je v celoti uporabil sveže zapadli sneg; na tej svetlomodri zaplati posvečene navzočnosti pa zdaj stoji pesnik.

Ta likovni pozdrav pred vstopom v pesniško krajino *Pogovorov* se zdi ustrezna iniciacija za bralca, ki jo še podkrepijo besede pesnika z začetka knjige.

»Notranjost polna je neba,« beremo v pesmi *Svetišče*. In že po prvih prebranih verzih se zazdi, da je kraj, kamor smo vstopili, zares svetišče, prostor svečane, tihe in resnične navzočnosti.

V tej svoji sedmi zbirki ostaja Brane Senegačnik zvest drži, ki jo goji in tenkočutno pogloblja vse od svojih pesniških začetkov leta 1991, ko je izšel njegov pesniški prvenec *Srčni grb*. Zanj je značilno usmerjanje ustvarjalne pozornosti v pokrajino notranjega. V tem Senegačnik, sicer tudi klasični filolog, prevajalec, esejist in kolumnist, kljubuje času, ki od poezije pričakuje predvsem angažirano držo, in ostaja vodilni lirični pesnik svoje generacije. Ko rečemo lirični, mislimo na specifični register znotraj širokega polja poezije, za katerega je značilno osredotočanje na povsem osebne doživljaje pesniškega subjekta, ki je tu skorajda povsem zlit s pesnikovo osebnostjo. Čeravno v živem stiku z okolico, iz katere zajema podobe, besede in oblike, ostaja njegovo sidrišče čutenje, čustvovanje in mišljenje, h katerim se vselej vrača kot k najbolj temeljnemu in resničnemu modusu bivanja v svetu, ki je pri Senegačniku obenem tudi mesto srečanja s presežnim.

Ta dvojna odprtost – v svetno, ki pesnika navdihuje z otopljenostjo svojih podob, in nadsvetno prostranstvo tišine in nebesedljivosti – ustvarja posebno naelektrjenost pesniške govornice, ki v *Pogovorih z nikomer* dosega osupljivo visoke simbolne, slogovne in oblikovne lege. Besede se odevajo v mehke sinestezijske, se srečujejo v aliteracijsko-asonančnih stikanjih, se zrcalijo v svežih rimah in najdevajo svoj najbolj svečan izraz v razkošnih genitivnih metaforah. Tako beremo: »svetli jok dreves«, »poletno gola ura«, »topla lakota teles«, »črni krik«, upanje je »iz živega zlata« in »spokojno rdeči so stebri tihote«. Podobno izbrana je tudi interpunkcija, ki včasih imploziv-

no razbije verz na fragmente kot v pesmi, ki jo je navdihnila Breuglova slika: »Žarijo barve. Mraz jih je očistil. / Tek psov. Glasovi. Daleč. Lajež. Smeh.« Na enajst ciklov razdeljene pesmi so zapisane povečini v zaprtih pesniških formah, med katerimi kraljuje sonetna, ki je v tej knjigi povsem naravno zlita s pesemskim sporočilom.

Ob veliki pozornosti, ki jo pesnik namenja vsem ravnam jezikovnega izraza (semantični, zvočni, ritmični), pa se vseskozi zdi, da je njegov pogled uprt onkraj in čez upesnjeno, katerega gosta senca pada na bralčvo zavest, da bi postala obet nečesa »drugega«. »Na dnu besed žarenje brezbesedno« se zdi tisto nezasegljivo, kar navdihuje pesnika,

da z jezikom ubeseduje neubesedljivo, v celoti zavedajoč se tega vitalnega pesniškega paradoksa.

Načini priklicevanja »hrbtne strani besed« v pesniški krajini *Pogovorov* so raznoteri. Evocirajo jo umrli, ki »so pustili odprta vrata«, razočaranje, ki kot »molk razjeda moje ustnice«, besede ljubezni, ko »ves svet je par besed, nihče jih drug ne čuti«, lepota, ko »Kastiljsko sonce poje večni julij« in tesnobno občutje minljivosti, ko »prihaja noč, prostranejša kot čas«. Potem je tu umetnost, posebej glasbena in slikarska, ter miti, neposredni stiki z arhetipskim. Vsi na svoj način presežno na čudežen način priklicujejo, ne morejo pa si ga prilastiti, kajti teh prostranstev »ni rodil Chagall, temveč daljava«.

**Senegačnik kljubuje času,
ki od poezije pričakuje
predvsem angažirano
držo, in ostaja vodilni
lirični pesnik svoje
generacije.**

Ne glede na to, ali se navdihuje pri naravi, ljubljene bližnjih ali pri umetnosti, ostaja pesnik v polnokrvnem dialogu, mestoma celo v konfrontaciji z nadsvetnim, ki kakor da izziva in spodkopava običajno umevanje. Sreča je tako v kontrapunktu s pravim spoznanjem (»Mogoče ni bilo dovolj za srečo, / kdo ve. A vendar se pogosto zdi: / iz tega si je spleta gnezdo večnost.«), trpljenje odpira vrata izročitvi (»molitev, ki izreka se s trpljenji«), sredi spokojne meditacije pa nemalokrat zareže dvom (»Kdo ve, če je resničen takšen dan?«).

To je poezija, ki na vsako vprašanje odgovori z novim, poglobljajoč dno, vse

jezik me srbi Nataša Gliha Komac

Čas, misel in besede

Zunaj je mraz in sneg je pobelil bregove ter prekril sivino in pogosto umazanijo vsakdanjika, narava si je že naredila praznični plašč. Morda nas bo že čez dan zopet posprenilo deževje ali sivina, a po mestih bodo še vedno svetile lučke, po domovih bo dišalo po cimetu in piškotih, kmalu tudi po kadilu, zvonovi bodo zveneli bolj slovesno. A kot je spremenljiva podoba narave, tudi adventni čas ni zgolj čas praznovanja in veselja, tihe radosti in pričakovanj, pač pa tudi čas slovesa, izrazite osamljenosti in bolečine. In premišljevanja. O medosebnih odnosih, o nas samih in našem delovanju, o koncu in novem začetku. Tudi z vidika stroke, v mojem primeru slovenistike in jezikoslovja nasploh.

Misli so pogosto izražene z besedami. In kot take ujete v jezikovni sistem in izkušnji svet posameznika ter čas in prostor, v katerem ta živi in deluje. Jezikovni sistem se navadno opisuje v temeljnih jezikovnih priročnikih, kot so slovarji, slovnice, pravopisni, pravorečni in drugi priročniki. Njihovi opisi, struktura, ponazorila in priporočila odražajo tudi misel duha časa. Ko opisujejo preteklost, obenem soustvarjajo našo sedanost in prihodnost. Z besedami o besedi nas učijo besed in njihove rabe. Njihova dostopnost in uporabnost nedvomno pomembno oblikuje tudi siceršnje življenje jezikovne skupnosti.

Sleherni december se tako v naši stroki vedno zgodi tudi razmislek o slovenski besedi: kje smo in kam pravzaprav gremo. 3. decembra, ob obletnici rojstva dr. Franceta Prešerna, ko nam vrata brezplačno odpro slovenski kulturni hrami, na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, poimenovanem po jezikoslovcu, ki je natančno pred sto leti s predavanjem o zgodovinski slovnici slovenskega jezika v slovenščini na pot pospremil slovensko univerzo, letos že peto leto zapored praznujemo novo obletnico slovarskega spletišča Fran. Slednji se vsako leto pohvali z novimi opisi slovenskega jezika; zaenkrat ponuja 37 različnih slovarjev s 687.234 slovarskimi sestavki, narečni atlas in kar dve svetovalnici. Letos smo bogatejši za govoreči Slovar oblačilnega izrazja ziljskega govora v Kanalski dolini, kjer slovarske zglede spremljajo izsečki zvočnih posnetkov iz treh slovenskih dolinskih vasi; za Pravni terminološki slovar, ki prav skozi jezik, s slovenskim pravnim izrazjem, izpričuje tudi pravno in državno samobitnost naše jezikovne skupnosti; za imenitni Korpus besedil slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja, kjer lahko brskamo po 46 temeljnih delih tistega časa in se poučimo o rabi in pomenu posameznih besed ter moči slovenskega jezika v 16. stoletju; za prirastek rastočega eSSKJ ter 126 iztočnic novega oz. doslej nepopisanega besedja v Sprotnem slovarju slovenskega jezika; dopolnjen pa je bil tudi Novi etimološki slovar slovenskega jezika. Glavna novost letošnjega leta je začetek javne razprave o novem slovenskem pravopisu, tj. Pravopisu 8.0. Do 15. januarja 2020 smo vsi uporabniki slovenskega jezika nagoovorjeni h komentiranju poglavij Pisna znamenja in Krajšave (o kraticah, okrajšavah in simbolih), saj naj bi bil, kot pravi predsednica Pravopisne komisije pri ZRC SAZU, nastajajoči pravopis preduslov »konsenz demokratične družbe« in zato tudi normativnost »rezultat kolektivnega vrednotenja«.

Če torej pokukate na spletne strani www.fran.si, si boste lahko dokaj hitro ustvarili vtis o celovitosti opisov slovenskega jezika z različnih perspektiv. Hkrati pa se mimogrede naučili kaj novega o slovenščini in morda odtelej bolj suvereno in samozavestno uporabljali slovenski jezik in v njem ubesedili svojo misel.

Za konec naj vas v doživljanje adventnega časa pospremi kolednica iz Kanalske doline. Božični koledniki tam že nekaj let ne hodijo več naokoli in slovenska beseda se vse bolj redko sliši, a nekateri domačini še vedno znajo zapeti to slovensko kolednico:

En angel priletel z visokih nebes,
je lepo zažvižgal še lepši zapel.
Zakaj bi ne žvižgal, zakaj bi ne pel,
je Jezus med nami, je lahko vesel.

Ko vedel bi človek,
kaj duša velja,
ne delal bi greha,
ne žalil Boga.

Tam gori na gori Marija kleči,
usmiljenega Jezusa na rokah drži.
Tam gori na gori tri luči goró,
za verne dušice, ki v vicah trpó.

do tistega zadnjega »brezdna«; vsakič korak stran od gotovosti in bliže spoznanju, ko »veš, da vsa resničnost je drugje«.

Na koncu poti, ki jo prehodi pesnik, srečamo občutje samosti. »Kdor to dočaka, je za zmeraj sam.« A samost, ki jo je rodilo srečanje s tišino presežnega, ni trpka dezorientiranost v tujem svetu, pač pa najgloblja najdenost (»Kdor je od te samote, se ne izgubi.«). Zanj je značilna osredinjenost na temeljno in resnično – v sebi in drugih, kajti »prav v najgloblji

globinah smo si najbolj podobni«, kot je zapisala pesnica Denise Levertov. Ko »resničnost se gosti« in se pesnik razpre »brezdnemu« lastnega obstoja, stopi v drugačen dialog s sabo in z drugim. Ta drugi je nihče, saj je iz nič porojen v življenje, a v tej ničnosti je tudi resničen, je tudi že nekdo, vsakdo. *Pogovori z nikomer* so tako obenem tudi pogovori z vsakomer, ki tako kot Rilkejev »človek pred velikim nebom« bolj kot spozna, začuti: »tvoj zdaj nikoli je, nikjer tvoj tu«.

Miljana Cunta